

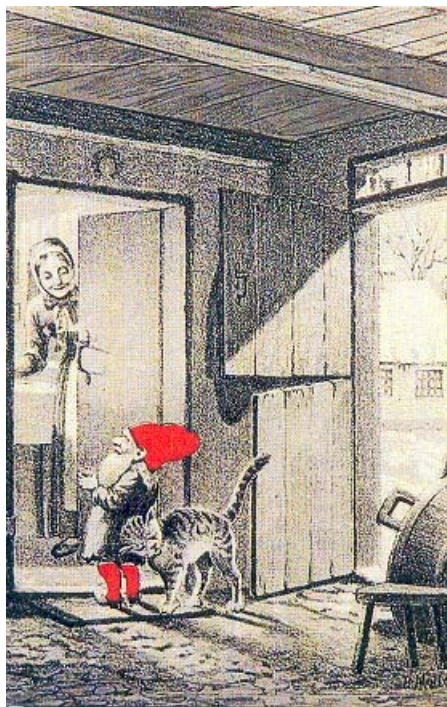
BAVNEN

Værløseegnens Historiske Forening

Årgang 17 - Nr. 4

November 2008

Søndag den 7. december 2008 kl. 13 - 16

Det er lykkedes os at fortsætte traditionen med julestue på Mosegaarden om end i lidt mindre omfang end tidligere.

Vi vil byde på hjemmelavede lækkerier, som sennep, rødbeder, syltetøj og diverse bagværk.

Der vil også være juledekorationer, samt diverse kunsthåndværk.

I år vil vi også have juletræstombola med gode præmier. Cafeen vil byde på kaffe, gløgg, æbleskiver samt hjemmebag.

Så kom og tag familien med til en hyggelig eftermiddag.

*Med venlig hilsen
Julestueudvalget*

Arrangementer i 2008 og i begyndelsen af 2009

- Søndag 16/11 kl. 14: **Rundvisning med café.** Niels Bødker Thomsen vil fortælle om oldtidssamligen på Mosegaarden.
- Søndag 7/12 kl. 13: **Julestue.** Se annoncen på forsiden.
- Søndag 18/1 kl. 14: **Rundvisning med café.** Ib Lund vil fortælle om Værløse i 1950'erne på Mosegaarden.
- Mandag 26/1 kl. 19.30: **Foredrag om danske mønter.** Lektor cand. mag. Niels Jørgen Jensen vil fortælle om mønter som kildemateriale til Danmarkshistorien i Grundtvigssalen, Værløse kirke.
- Søndag 8/2 kl. 14: **Rundvisning med café.** Torben Andersen vil fortælle om oldtids- og hulveje i Værløse sogn på Mosegaarden.
- Mandag 23/2 kl. 19.30: **Foredrag med film om Havhingsten.** Museumsinspektør Louise K. Henriksen beretter nyt om Havhingstens hjemfærd. Det sker i Grundtvigssalen, Værløse kirke. Entre: 40 kr. for medlemmer.
- Lørdag 21/3 kl. 14: **Generalforsamling 2009.** Generalforsamling finder sted i Satellitten. Indkaldelse med dagsorden kommer i Bavnens nr. 1, 2009.
- Onsdag 8/4 kl. kl. 14: **Gamle folkedragter og synåle.** Silke Annet øser ud af sin viden om disse ting på Mosegaarden.
- Søndag 17/5 **Forårstur til Værløse Vest** om oldtids- og middelalderveje.
- Fredag 5/6: **Grundlovsdag** med tale, musik og dans.
- Søndag 7/6 **Museumsløb for veteranbiler.**

Hvorfor hedder vejen?

Stiager

Stiager opstår som vej

I 1957 stod der i ”Kajs Avis” nr. 27: ”Martinsvej og Poulsvej ikke anerkendt - ”I Kredse der staar hinanden nær” har man taget det med et Grin paa Læben, at Gadenavneudvalget ikke vil godkende disse Vejnavne, samt Eriksvej. Tre Veje paa Gammelgaards Udstykning skulle hedde saadan. Nu skal de i Stedet hedde Stiager, Tøgersvej og Birgersvej.”

Vejen var dengang en kortere udgave af den nuværende Stiager, idet den kun gik fra Skovgårds Allé til Lille Værløsevej. Forlængelsen under jernbanen ned til Kollekollevej (tidligere: Ritavej) stod på i 70'erne, og den nye Stiager blev indviet i 1979 med et festligt sæbekasseløb.

Den beskedne Stiager var blevet mere end dobbelt så lang og udgjorde nu den østlige afgrænsning af ”bymidtekvadranten”, som indgik i planlægningen af bycenteret i 1970, hvor indbyggerantallet forventedes at stige til 30.000 i Værløse kommune. Denne plan blev dog skrinlagt. Men hvorfor blev navnet Stiager og ikke Martinsvej? Det har ikke været muligt at få oplyst, hverken på rådhuset eller lokalarkivet ”Ellens Lyst”.

På lokalarkivet om vejnavne i Værløse står der til gengæld: ”Stiager – Sties ager er et gammelt marknavn af stor ælde.”

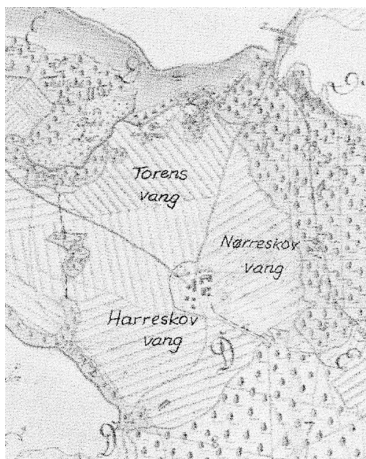
Historien bag navnet

Stednavnet ”Stiager” – eller som det hed i 1682 ”Stiis Agers Aas” – er et levn fra en tid, hvor landbobefolkningen havde brug for at navngive alle de opdyrkede områder i den såkaldte bymark til landsbyen. Navnet er første gang registreret ved den landsdækkende opmåling af dansk landbrugsjord 1681-83, som resulterede i 1688-matriklen. Værløse og Farum sogn blev opmålt i 1682, og her var dyrkningssystemet 3-vangsbrug som i det meste af landet. I dette system var hver vang opdelt i åse, som igen var opdelt i lange,

smalle agre. Vangene i Lille Værløse hed Torens Vang, Harreskov Vang og Nørreskov Vang, og ”Stiis Agers Aas” lå i den sidstnævnte.

Disse såkaldte ”marknavne” fra 1682 var sandsynligvis på dette tidspunkt flere hundrede år gamle – ingen ved det, men byer med to og tre vange nævnes allerede i de gamle landskabslove fra 1200-tallet.

Om beliggenheden af denne ås hedder det – i en lettere nudansk udgave: ”Stiis Ager Ås. Strækker sig øster og vester, øster til Lille Tyre Mose vester til Røyels ager ås. Sønder til Lille Stengels ås nord til Nørreskov. Begyndt ved den østre ende at måles som er 13 agre.”

Nærmere kan vi ikke komme det uden en rekonstruktion ud fra markbogens beskrivelse, for de gamle åsnavne er ikke medtaget på det første kort over ”Lille Værløse Byes Marker” fra 1775. Beskrivelsen tyder på, at ”Stiis Agers Aas” strakte sig helt op til Nørreskov, og navnet antyder, at den lå i forbindelse med en sti. Beskrivelsen udelukker ikke, at den første udgave af vejen Stiager lå inden for Stiis Agers Åsens område. (se kort over vangenes skønnede placering).

Da hver gård havde en (eller flere) agre i hver ås, vil det sige, at en bonde i Lille Værløse på den tid havde mindst 47 agre fordelt på de 47 åse i vangene. Eftersom én vang – på skift – blev brugt som fælled, betød det, at den enkelte bonde opdyrkede omkring 30 agre om året fordelt på de 2 andre vange. Dengang var det den naturlige ting af verden, at bøndernes agre lå spredt over hele bymarken, for det gav en retfærdig fordeling af alle slags ressourcer: god og dårlig jord, agre, der sprang i skov, tørve-, ler- og grusgrave. Når høsten – efter fælles aftale – skulle gå i gang, kunne afskedshilsenen på bytinget lyde: ”Vi ses på Stiis Agers Ås i morgen tidlig”. Alle vidste da, hvor man mødtes med karle og segl, piger og bindegarn for

at arbejde på hver sin ager i fredelig kappestrid. Og madmor og lillepigen fra hver gård vidste, hvor madkurv, øl og snaps skulle bæres hen.

Genbrug af gamle stednavne

Ved udskiftningen ændredes kulturlandskabet fuldstændigt: Den gamle struktur med vange, åse og agre blev ændret til kæmpemæssige ”lagkagestykker” i en såkaldt stjerneudskiftning – de anes endnu på kort over (Lille) Værløse. Men der skete et kulturhistorisk tab af dimensioner, da alle de gamle ”marknavne” gik i glemmebogen, fordi de ikke længere havde nogen praktisk funktion. Det er glædeligt, at nogle kan genopstå som vejnavne, men det kræver naturligvis, at kommunen er opmærksom på denne righoldige samling af stednavne.

Alle navnene på de 47 åse i (Lille) Værløse er nævnt i ”Stednavne omkring Lille Værløse” af Karl K. Nielsen i Årsskrift 1951-52. Navnene findes i Markbog nr. 16, som er et af forarbejderne til Christian d. 5.s matrikel af 1688. Om det er Karl K. Nielsen – eller en læser af hans artikel – der har foreslået at bruge det gamle marknavn ”Stiager”, får vi nok aldrig opklaret.

Gurli Thuneby

Mailliste

Vi har nu gang i foreningens mailliste og har sendt det første nyhedsbrev ud. Vi har fået et par stykker tilbage i hovedet igen, formodentlig pga. en eller anden lille fejl. Har du allerede meldt dig og ikke fået det første nyhedsbrev (om 60-års fødselsdag), så må vi bede om din mailadresse igen.

Og så vil gerne have endnu flere mail-adresser. Jo flere vi får, jo bedre kommer det at virke. Vi vil med det første gå ”Adresse- og telefonliste på medarbejdere ved Mosegaarden” igennem og tage mailadresser herfra til supplerung af vores mailliste.

Endnu bedre, hvis du endnu ikke er med: Send os din mailadresse, og du ”er på”. Send den til David Holst: david.holst@private.dk.

Flemming Holm-Larsen

Glimt fra vores jubilæumsarrangement

Åbningen søndag den 28. september af foreningens jubilæumsudstilling i Gadekærshuset blev besøgt af mere end 60 deltagere. Borgmesteren holdt åbnings-talen og klippede den røde tråd over til udstillingen. Besøg udstillingen, som viser forbenin-gens, museets og arki-vets historie gennem 60 år illustreret med bille-der og genstande, inden den lukker omkring 1. december.

Jubilæumsfesten dagen efter i kirkens Grundt-

vigssal forløb med fyldt sal. Billedet viser foreningens lagka-gedamer i gang med at lægge lagkager sammen til aftenens 110 festdeltagere. I det følgende gengives en jubilæumssang, som blevet sunget i kaffepausen, og som fortæller glimt fra foreningshistorien. De første 3 vers blev sunget ved foreningens 25-årsjubilæum, mens de sidste 4 vers er skrevet til lejligheden af Gurli Thuneby. Vi tror, at sangen med årene vil få flere og flere vers og hermed understrege vor forenings trivsel og succes.

På foreningens hjemmeside vil der blive vist taler og billeder fra festen, og i vort kommende årsskrift er der planlagt en billed-reportage fra de to jubilæumsbegivenheder.

Er der nogen, der kender forfatteren til de første 3 vers?

Mel.:Hvor smiler fager...

(1)

En skolestue, i høstens tid,
de 18 mødtes i otteogfyrre,
og H.F. fødtes – med lyst og flid,
den voksed op og blev stadig større.

Og værktøj, skår,
tøj, papir og kort,
blev år for år
samlet – og gemt bort.

(2)

Et kvart århundred – en samling fin,
på Mosegaard vi i dag den finder.
I sten – i værktøj – i gammelt lin,
den knytter tråde til sognets minder.

En samling her
til museum blev,
vort årsskrift viser,
hvem værket drev.

(3)

Han søgte ej mod en fremmed strand,
i egnens fortid han glæden hente,
han graved dybt i sit eget land,
og lærte os vores arv at kende.

I skrift – på vandring,
ved hyggesnak,
gav Karl belæring,
vi siger tak!

(4)

Ja, det var dengang – men her i dag
skal vi nu fejre et spand af 60 år.
En del er sket, må vi sande, ja,
og det er slet ikke petitesser:

En lille "landsby"
er groet frem,
hvor Karl fik ly
- og sit sidste hjem.

(5)

Et gammelt hus ved et gadekær
blev sten for sten flyttet til museet.
Men var begyndelsen nok så svær,
så stod en smedje ved jubilæet!

H.F. ku' hylde
vor gamle by
med middelalder
og våbengny.

(6)

Det skrevne ord har vi ej forsømt,
det lever op på hver fjerde søndag.
Og Kajs Avis, som er helt berømt,
har fået plads som historisk tryksag.

Lokalhistorie
går raden rundt:
Fra brændt cikorie
til oldtidsfund.

(7)

For vor historie lever kun,
når den fortælles og ses og mærkes.
Det holder H.F. i hævd og mon
dog ikke det bliver jævnt forstærket?

En arv er gået
fra hånd til hånd,
vor fælles arv
i Karl Nielsens ånd.

Sangen kan og bør naturligvis synges ved mange lejligheder og for-
tjener det, også fordi den minder om herlig fest!

Niels Bødker Thomsen

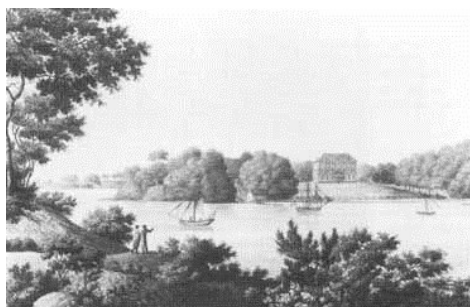
Et søslag på Furesøen

Furesø kommune må i dag dele Furesøen med to andre kommuner, Rudersdal og Lyngby-Taarbæk, og den følgende historie fandt sted i det gamle Søllerød sogn under nuværende Rudersdal kommune. Når vi er så fri at "låne" historien, er det kun, fordi den lidt perifert har relation til foreningens studiekreds omkring englændernes angreb på og tilstedeværelse ved hovedstaden, dvs. på egnen i 1801 og 1807.

Datidens største danske handelshus og rederi under den kreative storkøbmand Frederic de Conninck, som var kommet til det neutrale Danmark i 1783 fra Haag, og som havde slået sig op på handelen under tidens mange krig, overlevede ikke det for landet så katastrofale årti efter 1801. Firmaet gik fallit i 1814, og de Conninck døde tre år før, stemplet som landsforræder.

Frederic de Conninck

Dronninggaard-Kobberstik fra 1790

I bladet "Nyeste Skilderi af København" kunne man ikke desto mindre i 1804 læse om en fest på Dronninggaard (også kendt som Næsseslottet) ved Furesøen, som de Conninck havde købt og renoveret for sine mange tjente penge:

"En af de vigtigste forlystelser på de Connincks fødselsdag den 22. juli 1804 er en slags lystbatalje. Denne går for sig

på det lille vand lige for hovedbygningen. Her ligger en hel flåde, naturligvis en miniature, men den kommanderes dog af ordentlige søofficerer. De er alle udklædt som admiraler med hvide fjer i hatten.

Menneskevennen betragter disse admiraler med særlig glæde. De

har kommanderet et helt søslag, de har endt det, som da det begyndte, uden at deres laurbær er købt med en eneste dråbe menneskeblod. Deres flåde er i lige så god stand, når slaget er endt, som da det begyndte, og uagtet der skydes, så det dunder i luften, så er dog ikke en eneste blevet såret”.

Forlystelsen var tydeligvis inspireret af slaget på Reden i 1801 mellem en britisk flåde under ledelse af den senere så kendte admiral Horatio Nelson og en dansk-norsk flåde. I øvrigt et slag, som nærmest endte uafgjort, men som politisk gav Nelson sejren.

Næsseslottet eksisterer i dag som et privat hotel i de smukke omgivelser ved Lille Kalv, på adressen Dronninggårds Allé 128.

Bent Damsgaard-Sørensen

JULEGAVE

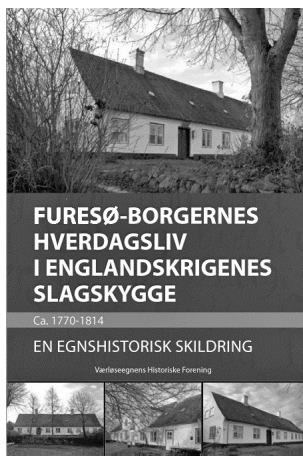
Glød dine børn, din familie eller venner med en lokalhistorisk bog om Furesø-borgernes hverdagsliv i Englandskrigenes slagskygge. En egnhistorisk skildring fra tiden 1770-1814, hvor englandskrigene hærgede landet, især København. Hvordan påvirkede det egnen omkring Værløse og Farum, og hvad skete der ellers på denne tid?

Læs om det i denne bog:

JULEGAVETILBUD:

Køb den for kr. 145 inden jul. Se den og køb den på Mosegaarden hos Elisabeth Abel.

Bogen er skrevet af en studiegruppe med medlemmer fra både Værløse og Farum og udgivet af Værløseegnens Historiske Forening, 2008.

Til lykke med de 40 år til Stenløse Historiske Forening!

Stenløse Historiske forening har i den anledning udgivet bogen ”Levende Lokalhistorie”, redigeret af Nils Erik Andersen m.fl. Bogen indeholder flere interessante artikler, og man kan bl.a. læse, at Karl K. Nielsen var med som rådgiver, da foreningen skulle stiftes.

Anmeldelse af Jens Jørgen Nygaard

Som jubilæumsbog indledes den med artikler om foreningens virke. Desuden rummer bogen en række lokalhistoriske artikler og slutter sig dermed til rækken af foreningens historiske udgivelser om Stenløse og omegn.

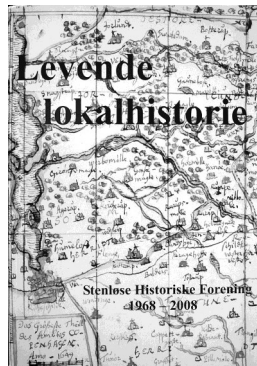
Bronzestatuetten fra Veksø Mose blev foreningens smukke logo. Nils Erik Andersen fortæller om denne spændende dame, som endog optræder i det historiske tidsskrift Skalk's tidstavle.

Med udgangspunkt i det tidligere lægehus i Veksø hører vi om beboerne og lægerne gennem tiderne. Engang var det et 24 – timers job. Der er mange små sidefortællinger, som giver forståelse af tidligere landlægers virke i det store område.

Ganløse er en rigtig gammel landsby med en fornem historie. Nils Erik Andersen tager læseren med til dagliglivet i landsbyen i 1500-tallet, reformationstiden. Det er også interessant at læse om datidens priser på varer – og bøder. Hærværk/druk kunne blive straffet med 27 mark, en formue i datidens Danmark – og Ganløse.

Lotte Reedtz Sparrevohn tegner helt klart ”festartiklen” i forbindelse med jubilæet og jubilæumsbogen. Med sin omfattende artikel præsenterer hun et helt overflødigshorn af fund fra Værebros Ådal. Fund, hvoraf mange er blevet national ejendom og allemands eje: Bronzehjelmene fra Veksø, Danmarks tungeste guldarmring, de to små kvindestatuetter i bronze, fornemme dragtspænder og meget mere. Området er et sandt Eldorado for arkæologer og historisk interesserede.

Jubilæumsbogen afsluttes med solid læsning i Nils Erik Andersens redegørelse om den første kortlægning af vort område fra 1649, idet dette gamle kort desuden er valgt til bogens omslag.

Kan købes i Egedal kommunes biblioteker eller hos Stenløse Histori-

EGNENS MIDDELALDERHISTORIE

Ved enkelte lejligheder har vores forening taget middelalderen op i lokalhistorisk sammenhæng, bl.a. i 1992 og 1998. I 1992 var middelalderhistorikeren Thyra Nors i en periode engageret til Værløse Museum for at arbejde med emnet, men desværre var der ikke økonomi til at gøre arbejdet færdigt.

Segl fra ca. 1250, tilhørende Ingerd Jacobsdatter, en af hvideslægtens store kvinder.

I årsskriftet samme år skrev Thyra Nors som et foreløbigt resultat om "Middelalderens jordejere i Værløse", og hun bemærkede her, at det særlige ved Værløse sogn er, "at der er et usædvanligt godt kilde materiale til at belyse, hvem der ejede jorden". Noget af dette kunne vi senere skrive om i 1998, hvor der blev fejret et 750 års jubilæum for Lille Værløses bynavn, men først i år den 14. sept. har vi igen sat fokus på middelalderen, da vi på efterårsbusturen besøgte nogle af de lokaliteter, der var tidens absolutte centre på egnen: Knardrup, Bastrup-tårnet og Jørlunde kirke.

Hele turen var i høj grad inspireret af en bog, som Stenløse Historiske Forening, redigeret af Nils Erik Andersen, havde udgivet i 2006. Bogens titel er: "Om Hvideslægten her på egnen", og det, som ikke lykkedes for os, er altså gjort færdigt på glimrende vis i en af vores naboforeninger, at få samlet lokalhistorien om middelalderen og om dem, der ejede jorden, ikke blot på egnen men i store dele af Nordsjælland i en af tidens væsentligste perioder.

Vi kunne i sagens natur kun nå at fortælle et hjørne af historien på rundturen, men vi kan så foreslå, at interesserede låner eller køber den forholdsvis nye bog i 13 afsnit med forskellige kyndige forfattere.

Bogen er på 170 sider og er udkommet i et nyt oplag efter at være udsolgt. Den koster 175,00 kr. og kan ses og købes på bibliotekerne i Ganløse og Smørum, men kan i givet fald også sendes til køberen for en merudgift til forsendelse og papomslag på 34,00 kr. Stenløse Historiske Forening henviser til Steffen Erichsen i Ganløse, tlf. 4818 3875.

Bent Damsgaard-Sørensen

Afsender: Mosegaarden, Skovgårdsallé 37, 35000 Værløse

Rejsenyt fra Historisk Rejseklub

Historisk Rejseklub har udsendt Rejsenyt nr. 3, september 2008 med en spændende rejsekalender for 2008 og 2009 og indbydelse til fødselsdagsfest d. 24. oktober mv. For nærmere oplysninger om rejser og fødselsdag kontakt klubben ved formanden Peder Alsted Kristiansen, tlf.: 4717 8444 eller: peder.historiskrejseklub@mail.dk. Se i øvrigt rejseklubbens hjemmeside: www.historisk-rejseklub.dk

RESERVERET POSTVÆSENEN

Værløseegnens Historiske Forening

Adresse: Mosegaarden, Skovgårds Alle 37, 3500 Værløse.
Telefon.: Sekretæren Ib Christensen, 4448 0265
Hjemmeside: www.vaerloeshistorie.dk

Bavnens redaktion

Gurli Thuneby, Flemming Holm-Larsen, Bent Damsgaard-Sørensen, David Holst, Niels Bødker Thomsen.
Bemærkninger til Bavnens indhold gives til Gurli Thuneby, tlf. 4448 3202 eller i en mail til: thuneby@mail.tele.dk
Næste nummer af Bavnens udkommer medio februar 2009. Sidste frist for stof er 15. december 2008.